

Vergaderjaar 2018–2019

24 036

Marktwerving, deregulering en wetgevingskwaliteit

Nr. 434

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 15 november 2018

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft op 18 oktober 2018 overleg gevoerd met mevrouw Keijzer, Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, over:

- **de brief van de Minister van Economische Zaken d.d. 17 februari 2016 inzake presentatie Nederlandse Franchise Code (Kamerstuk 31 311, nr. 165);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat d.d. 11 april 2018 inzake bevindingen op het ACM-jaarverslag 2017 (Kamerstuk 27 879, nr. 63);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat d.d. 23 mei 2018 inzake stand van zaken regelgeving franchise (Kamerstuk 31 311, nr. 206);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat d.d. 4 juli 2018 inzake verzamelbrief op het terrein van marktwerving en mededinging (Kamerstuk 24 036, nr. 429);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat d.d. 5 juli 2018 inzake Beter Aanbesteden: voortgang diverse moties (Kamerstuk 34 252, nr. 8);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat d.d. 11 september 2018 inzake verbeterde informatievoorziening voor zzp'ers over mogelijkheden voor samenwerking binnen de Mededingingswet (Kamerstuk 31 311, nr. 209);**
- **de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat d.d. 15 oktober 2018 inzake handreiking tenderkostenvergoeding (Kamerstuk 34 252, nr. 9).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de commissie,
Diks

De griffier van de commissie,
Nava

Voorzitter: Diks
Griffier: Kruithof

Aanwezig zijn zes leden der Kamer, te weten: Alkaya, Van den Berg, Bromet, Diks, Moorlag en Wörsdörfer,

en mevrouw Keijzer, Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat.

Aanvang 13.46 uur.

De voorzitter:

Goedemiddag allemaal. Heel hartelijk welkom bij deze commissievergadering van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat. Dit is een algemeen overleg over marktwerking en mededinging. Hartelijk welkom uiteraard aan de Staatssecretaris en haar ondersteuning. Ook hartelijk welkom aan de Kamerleden. Die zal ik aan u voorstellen op het moment dat ze aan de beurt zijn. Het is fijn dat er veel mensen op de publieke tribune aanwezig zijn en misschien ook wel via het internet. We hebben een spreektijd per fractie van vijf minuten afgesproken. Ik stel voor dat we beginnen met mevrouw Van den Berg van het CDA. Een aantal mensen heeft overigens begrotingsoverleggen, dus af en toe verdwijnt iemand om weer terug te komen. Er is een kans dat we allemaal even verdwijnen, want er moet misschien gestemd worden. Maar ook dan is de verwachting dat we op enig moment weer opduiken. Het woord is aan mevrouw Van den Berg van het CDA. Gaat uw gang.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Het CDA vindt het positief dat de Staatssecretaris conform een eerder aangenomen motie van CDA en VVD aangeeft het uitsluiten van tenderkostenvergoedingen in aanbestedingsstukken onwenselijk te vinden en dit verder laat uitwerken. Hoelang verwacht de Staatssecretaris dat dit gaat duren? Daar zijn we wel benieuwd naar. Het CDA heeft in eerdere AO's gepleit voor een aparte aanbestedingskamer, het in hoger beroep kunnen gaan bij een aanbestedingstraject en een meer zwaarwegende rol van de Commissie van Aanbestedingsexperts. Wanneer wordt het eerder toegezegde onderzoek naar rechtsbescherming en de evaluatie van de Commissie van Aanbestedingsexperts verwacht, zo vragen we ons af. Ligt het kabinet op schema qua tijdige uitvoering van de actieagenda Beter Aanbesteden.

Rond de arbeidsvoorwaarden geeft de Staatssecretaris in haar brief van 5 juli aan dat het Rijk zich heeft gecommitteerd aan afspraken, gemaakt in de gedragscode verantwoord marktgedrag. Echter, het is ons niet duidelijk hoe het Ministerie EZK de uitvoering van de toepassing van deze code actief ondersteunt, omdat wij namelijk voorbeelden horen uit de praktijk dat er nog steeds alleen op de laagste prijs wordt aanbesteed. Graag een reactie. Het CDA steunt in dat verband het CNV-initiatief dat onlangs in Het Financieel Dagblad aangaf betere arbeidsvoorwaarden te willen afdwingen voor werknemers door overheden veel directer aan te spreken op inkoop- en aanbestedingsbeleid. Kan de Staatssecretaris daarnaast aangeven hoe zij aankijkt tegen ontschotting bij sociale aanbestedingen en zou de Staatssecretaris hierover in gesprek willen gaan met VWS en het Ministerie van IenW? Is de Staatssecretaris bekend met minder goed doordachte social-returnbepalingen, die dus niet opleveren wat ze eigenlijk beogen? Wij horen namelijk veel slechte voorbeelden.

Voorzitter. Dan de cadeaukaarten. De Consumentenbond geeft aan dat de meest voorkomende klacht over cadeaubonnen een te korte geldigheidsduur is. Ongeveer één op de drie cadeaukaarten zijn slechts één jaar geldig. Iedereen kent vast de situatie dat je een bon die je voor je verjaardag hebt gekregen, uit de kast haalt en dat blijkt dat die niet meer geldig is. Een jaar vliegt immers zo om. In februari 2016 is gestart met de

Stichting Keurmerk Cadeaukaarten om te kijken of via zelfregulering het probleem kan worden opgelost. Echter, hier zijn na tweeënehalf jaar slechts zeven cadeaukaarten bij aangesloten. Dit zal waarschijnlijk niet snel veranderen, omdat met een korte garantietermijn makkelijk geld kan worden verdiend zonder een dienst hoeven te leveren. Het CDA hoort daarom graag van de Staatssecretaris hoe zij aankijkt tegen het idee van het CDA om de huidige geldigheidsduur van minimaal één jaar te verhogen.

Dan, voorzitter, franchise. Op het gebied...

De voorzitter:

Ik onderbreek u even, want er is een interruptie van de heer Wörsdörfer van de VVD.

De heer Wörsdörfer (VVD):

Op het punt van de cadeaukaarten, voorzitter. Het is uiteraard een sympathiek voorstel. Ik hoor net dat één op de drie cadeaukaarten maar een jaar geldig is. De vraag die je je natuurlijk moet stellen voordat je met allerlei maatregelen ingrijpt, is hoe vaak het nou eigenlijk voorkomt dat iemand met zo'n niet meer werkende kaart in de winkel staat. Is de maatregel eigenlijk niet een wel heel omvangrijk voorstel?

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Fijn dat de VVD deze vraag stelt, want wij horen uit de markt dat de totale markt toch rond de 1,2 miljard ligt en misschien zelfs nog iets hoger. Meer dan 100 miljoen, zo niet 140 miljoen, wordt niet geïnd en dat is dus echt een substantieel gedeelte van de kaarten. Een derde van de kaarten is namelijk maar een jaar geldig.

De voorzitter:

Zo te zien is het voldoende beantwoord. Vervolgt u uw betoog, mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Op het gebied van franchise zijn wij benieuwd wanneer het wetsvoorstel conform het regeerakkoord naar de Kamer komt. Verder hebben wij signalen dat bijvoorbeeld bij autobedrijven distributieovereenkomsten worden gesloten die effectief een franchise-overeenkomst zijn. Als het loopt als een eend, als het kwaakt als een eend en als het lijkt op een eend, dan is het een eend! Zou de Staatssecretaris willen kijken wat er bij dit soort overeenkomsten de facto in plaats van juridisch wordt afgesproken?

Op het gebied van landbouw zijn we benieuwd of er al voorbereidingen getroffen zijn voor een team voor de agrosector. Wanneer is het team operationeel? Het CDA vraagt zich bij de toename van de inkoopmacht van supermarkten af of het effect in de keten, in combinatie met de toename van huismerken, niet steeds groter wordt, ook voor verwerkers en andere leveranciers. Zou de ACM daar in opdracht van de regering onderzoek naar kunnen doen?

Voorzitter, tot slot de pintarieven. Wij krijgen van kleinbedrijven signalen door dat er ondanks de grote stijging in het volume van pinbetalingen, rond de 66% in zes jaar, geen sprake is van een tariefdaling in de kleinzakelijke markt. Ook zouden er voor kleinzakelijke bedrijven hogere tarieven gelden dan voor grootzakelijke. Hoe kijkt de Staatssecretaris hiernaar? Wat zouden de voor- en nadelen zijn indien voor lage pinbedragen een vast laag tarief of een percentage van de transactiesom moet gelden?

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van den Berg. Dan is nu het woord aan de heer Wörsdörfer van de VVD-fractie.

De heer Wörsdörfer (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Van den Berg zei het al: we krijgen in het najaar een wetsvoorstel op het gebied van franchise om de franchisenemer beter te beschermen tegen onevenwichtige verhoudingen. Dat gaat in ieder geval bestaan uit de regeling van de precompetitieve verhouding tussen de franchisegever en -nemer. Wij wachten dat voorstel met belangstelling af. Uitgangspunt zou volgens mij transparantie in de samenwerking tussen die franchisenemer en franchisegever moeten zijn, maar, zoals gezegd, wachten wij dat voorstel af. We zijn zeer benieuwd hoe dat eruit gaat zien.

Voorzitter, twee opmerkingen over de ACM. De ACM geeft aan dat zij op dit moment haar taken op het gebied van de handhaving goed kan uitoefenen, maar onduidelijk is in hoeverre toekomstige ontwikkelingen op het gebied van de digitale economie aanvullende regelgeving vereisen. Het lijkt mij terecht dat de ACM nadenkt over wat bijvoorbeeld algoritmes kunnen doen met concurrentie. Ook de Staatssecretaris had overigens al eerder gezegd dat zij wil onderzoeken wat voor effect dat zou kunnen hebben. Vanzelfsprekend houdt de Kamer graag de vinger aan de pols. De vraag is dus of zij ons daarvan op de hoogte wil houden en of er al een beetje zicht op is wanneer wij daar iets over kunnen verwachten.

Verder ben ik heel benieuwd wat de Staatssecretaris vindt van de kritiek van de vicepresident van het Gerecht van de Europese Unie. Hij heeft kortweg gesteld dat de ACM eigenlijk onzichtbaar is, omdat ze nauwelijks tot geen boetes oplegt voor overtreding van mededingingsregels. Uit berichten blijkt dat dat gedeeld wordt door advocaten. De vraag is dan natuurlijk of dat klopt of dat de rechters en advocaten op zoek zijn naar werk. Dat kan natuurlijk ook. Maar als het klopt: hoe kan dit dan? In België en Duitsland is die kartelwaakhond actiever, werd er gezegd, en ik ben heel benieuwd hoe de Staatssecretaris daartegen aankijkt, zeker omdat wij natuurlijk ook in Europese Raden steeds benadrukken en erop hameren hoe belangrijk handhaving is. Ik heb ook altijd het idee gekregen dat de handhaving in Nederland als voorbeeld dient. Die berichten rijmen dus niet helemaal met elkaar.

Dan natuurlijk nog wat opmerkingen over aanbesteden; het kan niet anders. In een eerder AO hierover is al gezegd dat het een kwestie is van onderhanden werk, maar toch is het goed om daarover af en toe publiek weer iets te zeggen, want niet iedereen is ervan overtuigd dat het al veel beter gaat en op de manier die wij allemaal wensen. Fijn dat er een nieuwe aanbager Beter Aanbesteden is. Die kan met een hele concrete agenda en al die concrete punten daarin aan de slag, bijvoorbeeld het tegengaan van onnodige clustering, het voor- en achteraf in contact treden met de markt en het onder de aandacht brengen van de handreiking tenderkostenvergoeding.

Wij ontvingen de nieuwe handreiking begin van de week. Op zich is dat kort dag, maar toch veel dank daarvoor. Er staat ook onomwonden in dat er sprake kan zijn van een tenderkostenvergoeding. Dat is positief, maar ik heb toch enkele vragen. We moeten er ten eerste voor zorgen dat de regelgeving wordt nageleefd. Daar ben ik het helemaal mee eens, maar hoe wordt dit dan verheven tot norm? Er wordt gezegd dat we steekproeven gaan doen naar hoe vaak zo'n tenderkostenvergoeding nou eigenlijk wordt gegeven. Als je niet weet hoe vaak dat aan de orde is, ben ik heel benieuwd hoe je een steekproef gaat inrichten die representatief is. Daar hoor ik dus ook graag iets over.

Eerder dit jaar hebben we, zo'n beetje met z'n allen, een punt gemaakt van het laattijdig intrekken van een aanbesteding. Nu staat er: het komt voor dat een aanbesteding wordt stopgezet omdat de opdracht aangepast

moet worden. Daar heeft een ondernemer natuurlijk niet veel aan, maar nog belangrijker is dat die opdracht dus goed had moet worden ingericht. Volgens mij is dit een aanbeveling om vooraf, als je een aanbesteding in de markt gaat zetten, met de markt in contact te treden om ervoor te zorgen dat die zo goed mogelijk ingericht is. Ziet de Staatssecretaris dat ook zo? Zo ja, kunnen we dat hier dan nog eens met z'n allen onderstrepen?

Tot slot, voorzitter. We hebben samen met het CDA een punt gemaakt dat het natuurlijk niet zo kan zijn dat er een beding is opgenomen in zo'n aanbesteding dat er geen sprake kan zijn van een vergoeding. Het CDA vroeg er ook al naar, maar wanneer kunnen wij verwachten dat daarmee iets gedaan wordt? Ik herhaal die vraag, omdat ik het zo belangrijk vind dat we daarmee aan de slag gaan. Eigenlijk is de concrete vraag: wat is de planning voor de aanpassing van de Gids Proportionaliteit? Wanneer komt het advies daarover?

Voorzitter. Dat was het voor nu in de eerste termijn.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is de heer Alkaya van de SP aan de beurt.

De heer Alkaya (SP):

Dank, voorzitter. Wij zien het in vrijwel alle sectoren, bij supermarkten, autoschadeherstelbedrijven, slijterijen, restaurants, tolken en vertalers: machtsongelijkheid. Aan de ene kant staat vaak een groot machtig bedrijf, dat groot inkoop, een franchiseformule aanbiedt of een internetplatform aanbiedt om producten te verkopen op het internet. En aan de andere kant staat vaak een kleine ondernemer, een restauranthouder of een boer die voor een groot deel van zijn inkomen afhankelijk is van dat ene grote bedrijf. Of het nou gaat om franchise, inkoopmacht, internetplatforms met onredelijke voorwaarden, de beperkingen voor zzp'ers om samen te werken, de verhouding tussen vastgoedeigenaren en het mkb dat daarin zit, door hoe de kaarten nu zijn geschut, is het grootbedrijf in het voordeel tegenover de kleine ondernemer.

Neem de relatie tussen bijvoorbeeld de franchisegever, vaak een grootbedrijf als de Hema of de Gall & Gall, onderdeel van Ahold, en de franchisenemer, vaak een mkb'er. Er zijn zo veel voorbeelden van machtsongelijkheid tussen deze twee! Laat ik er daar één van noemen. De franchisegever besluit om een webshop op te zetten en om met internetaanbiedingen steeds meer klanten naar die webshop te lokken. De franchisenemer, die mkb'er dus, heeft daar vaak geen invloed op maar moet wel meewerken, bijvoorbeeld door bestellingen in de winkel te accepteren. Ondertussen is het voor de klant niet duidelijk wat er gebeurt, want aan de buitenkant is dat dezelfde winkel. Maar daarachter gaat wel schuil dat er omzet wordt verplaatst van die kleine mkb'er, de franchisenemer, naar dat grote concern.

Als de machtsverhoudingen goed zijn, als die in balans zijn, worden dit soort beslissingen idealiter in overeenstemming met elkaar genomen. Dan moet de franchisenemer en de franchisegever daarover met elkaar in gesprek en dan moet het niet zo zijn dat de mkb'er het door de strot geduwd krijgt. Daarom kijken zowel die franchisenemers als ik uit naar de wet waarmee het kabinet bezig is. Ik zou de Staatssecretaris willen oproepen om hier haast mee te maken, want er is echt behoefte aan. Natuurlijk heb ik ook andere zaken die ik graag in die wet terug zou zien, bijvoorbeeld dat het niet alleen moet gaan om die precontractuele fase, maar daar zal ik naar kijken zodra er een concept naar de Kamer is gestuurd.

Het gaat dus ook om de inkoopmacht. Zo zijn bijvoorbeeld tussen boeren en supermarkten de verhoudingen nog steeds scheef. Mijn voorganger, Sharon Gesthuizen, had de regering al verzocht om een klachtenloket bij de ACM in te stellen waar ondernemers hun klachten over oneerlijke

handelspraktijken kunnen melden. En ook hierin zet het kabinet stappen en die juich ik toe. Dat mag ook weleens gezegd worden! Er komt een wet aan die misstanden moet tegengaan en de ACM zal hierop strenger toezicht houden. Daarnaast komt er een geschillencommissie beroep en bedrijf. Ik blijf een vinger aan de pols houden, maar dit zijn mooie stappen. Mijn vraag aan de Staatssecretaris is dan ook om niet te stoppen bij de voedingsmiddelensector maar ook andere vormen van misbruik van economische machtsposities aan te pakken, want het mkb heeft er echt last van.

Deze week nog was ik bijvoorbeeld nog bij een autoschadeherstelbedrijf. In hun markt domineren slechts vier bedrijven de hele markt. Dat zijn leasebedrijven en verzekeringsbedrijven, want die hebben door hun enorme vloot auto's een enorme onderhandelingsmacht om met die autoschadeherstelbedrijven in onderhandeling te gaan en prijzen af te dwingen. Dit is typisch een vorm van misbruik van een economische machtspositie. De kleine ondernemers mogen niet samen onderhandelen – dit geldt ook voor zelfstandigen zonder personeel – maar het grootbedrijf gooit wel zijn hele gewicht in de strijd en dat gewicht wordt door schaalvergroting ook steeds groter. Is de Staatssecretaris bereid onderzoek te doen in welke sectoren misbruik van inkoopmacht veel voorkomt en dus kleine bedrijven worden uitgemolken door steeds groter wordende inkopers?

Kortom, voorzitter. Ik vraag als socialist vaak aandacht voor de ongelijke machtspositie tussen werknemers en multinationals, maar ik raak er steeds meer van overtuigd dat de ongelijke machtspositie tussen de kleine ondernemers, en het grootbedrijf minstens zo groot is. En ik zie deze Staatssecretaris ook echt stappen zetten om het mkb te helpen en die juich ik dus ook toe. Maar vervolgens moeten we wel kijken naar wat de resultaten zijn. Ik blijf dus een vinger aan de pols houden en ik vraag de Staatssecretaris om niet te stoppen met de stappen die ze nu al zet. En ik vraag haar ook om door te gaan met de strijd die wij volgens mij samen voeren. Dank.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Collega Alkaya zegt regelmatig «gelijk speelveld» en «machtongelijkheid». Ik ben in dit verband benieuwd wat hij vindt van het CDA-voorstel om de termijn dat cadeaukaarten gegarandeerd worden van één naar twee jaar te verlengen. In de relatie tussen consument en producent delft hier namelijk vaak de consument het onderspit.

De heer **Alkaya** (SP):

Ik weet niet of dit het allergrootste probleem is dat we moeten oplossen, zeker gezien de problemen die ik heb genoemd. Maar het is een sympathiek voorstel. Ik kijk in principe goed naar alle voorstellen die ten goede komen aan de consumenten. Ik kijk hier ook met een hele sympathieke blik naar, dus een positieve grondhouding! Laat ik het daarop houden.

De **voorzitter**:

Het woord is aan mevrouw Bromet van de GroenLinksfractie.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Dank u wel, voorzitter. Boeren hebben elke dag te maken met marktwerking. Wij willen dat ze steeds duurzamer gaan produceren en ze zullen aan steeds meer verplichtingen moeten voldoen om aan kringlooplandbouw te doen. Maar helaas moeten boeren onder druk van de supermarkten tegelijkertijd voor een zo laag mogelijke prijs produceren en dat levert een spagaat op. Ik denk dat ik bijna voor de hele Kamer spreek als ik zeg dat dat een grote frustratie van ons is, want de landbouwsector wil net als wij hier in de Kamer dat er bij de kassa een werkelijke prijs

wordt afgerekend, ook wel «true price» genoemd in het Engels, en dat alle duurzaamheidseisen worden doorberekend bij de kassa.

Ook in de visie van Minister Schouten op de landbouw wordt nadrukkelijk een rol gezien voor de supermarkten, maar tegelijkertijd merk ik in het debat daarover dat er eigenlijk heel weinig handvatten zijn om de macht van de supermarkten aan te pakken. Wij steunen als GroenLinks initiatieven waar supermarkten samen willen werken met boeren om duurzame producten te leveren. Daarom zijn we ook erg benieuwd naar de stand van zaken rondom de Wet ruimte voor duurzaamheidsinitiatieven. En toch kunnen we ons voorstellen dat hier binnen de EU nog wat discussie over is. Kan de Staatssecretaris meer duidelijkheid scheppen over het Europees krachtenveld en wat doet de Staatssecretaris om ook andere lidstaten mee te krijgen in deze ontwikkelingen?

Daarnaast weten wij dat er nog onduidelijkheid is over het wetsvoorstel, maar wij hebben wel al wat vragen over de wet die er zal komen. Hoe gaat de Staatssecretaris ervoor zorgen dat ook de meest innovatieve duurzame ondernemers hiervan gebruik kunnen maken? De criteria lijken namelijk zo streng dat we bang zijn dat juist deze vernieuwde groep buiten de boot zal vallen. Daarnaast lijkt de procedure binnen de nieuwe wet erg veel tijd en inspanning te vereisen. Dit zorgt er misschien wel voor dat startups, scale-ups en het mkb niet in staat zijn om deze procedures te doorlopen. Hoe gaat de Staatssecretaris voorkomen dat straks alleen grote bedrijven gebruikmaken van deze nieuwe wet?

De rol van de supermarkten en de grote bedrijven is helaas niet altijd positief. De collega van de SP had het daar ook al over. Wij zijn daarom ook blij dat er meer voor boeren en andere primaire producenten opgekomen wordt door dit kabinet. De Minister van LNV heeft kortgeleden aangekondigd dat er een agro-nutrisectorloket komt bij de ACM waar zij anoniem een klacht kunnen indienen. De vraag aan de Staatssecretaris is of daar alle duidelijkheid over gegeven kan worden. Wat wordt de invulling van dat loket en hoe worden de klachten dan behandeld? Dan nog een kort punt dat naast duurzaamheid ook relateert aan de Nederlandse Franchise Code. GroenLinks is van mening dat franchise-nemers voldoende beschermd moeten worden en genoeg ruimte moeten krijgen om bijvoorbeeld lokaal voedsel in te kopen. Er zijn supermarkten in dorpen die het leuk vinden om gewoon de producten van de boer om de hoek te verkopen en daar lijken binnen de nieuwe code nog onduidelijkheden over te bestaan. Hoe kan de Staatssecretaris ervoor zorgen dat er een eerlijk speelveld is voor franchisenemers? Het werd door mijn voorgangers ook al genoemd.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Moorlach van de PvdA.

De heer Moorlag (PvdA):

Voorzitter. Een aantal fracties heeft al aandacht gevraagd voor oneerlijke handelspraktijken. Ik wil daar ook aandacht voor vragen, maar wel vanuit een iets andere invalshoek.

Het is heel goed dat de Staatssecretaris stappen zet om oneerlijke handelspraktijken aan te pakken, bijvoorbeeld in de voedselketen, maar er is ook een andere vorm van oneerlijke handelspraktijken: het verkrijgen van een oneerlijk concurrentievoordeel door het niet goed naleven van wetten en regels. Kijk bijvoorbeeld naar de bouw. Als je een aannemer bent die keurig alle wetten en regels naleeft, heb je een oneerlijk concurrentienadeel ten opzichte van een collega die de arbo- en veiligheidswetgeving niet goed naleeft, die de cao niet goed naleeft en die een loopje neemt met milieuregels. Moet je dat puur functioneel en sectoraal gaan bestrijden of zou je dat ook als vorm van oneerlijke mededinging moeten zien? En zou je daar in de mededingingswetgeving niet een wat prominenter plaats aan moeten toekennen, zodat het speelveld ook

gelijkgetrokken wordt? Wat is de reactie van de Staatssecretaris op die gedachtelijn? Voelt zij ervoor om daar eens naar te kijken? Als het gaat om het belang van eerlijke concurrentieverhoudingen, dan is het ook van belang dat iedereen zich in gelijke mate aan de regels houdt. Als je dat stelselmatig niet doet en als je daardoor een voordeel verkrijgt, dan moet dat wat de PvdA-fractie betreft gelijkgetrokken worden.

Een tweede punt bij de mededingingswetgeving is dat deze nog wel eens wat te knellend is om een ketenaanpak tot stand te brengen om maatschappelijke doelen te realiseren. Kijk bijvoorbeeld naar de energietransitie waar de mededingingswetgeving op enig moment ging schuren met een afspraak om kolencentrales te sluiten. Je zag dat ook bij betere keurmerken voor bepaalde vleesproducten. Dan schuurt dat, maar als je een aantal maatschappelijke doelen wilt realiseren, zoals verduurzaming en energiereductie, dan is het soms wel nodig dat partijen met elkaar van gedachten kunnen wisselen en afspraken kunnen maken, niet om zich een voordeel te verschaffen maar om een publiek belang te dienen. Zou er dan niet meer ruimte in de mededingingswetgeving moeten komen om dat type overleg toch toe te staan?

Ik maak weleens een vergelijking met de natuurwetgeving. We hebben hele strenge stikstofregels, maar daarvan kan in sommige gevallen afgeweken worden op grond van een zogeheten ADC-toets als er geen alternatieven zijn of als er een dwingend openbaar belang is. Zo nodig gebeurt dat met compensatie en ik vraag me af of je ook niet zo'n ventiel in de mededingingswetgeving zou moeten opnemen. Ik denk dat het met name van belang is om dat te doen voor het realiseren van de energie-agenda en de CO₂-agenda. Hoe kijkt de Staatssecretaris daartegen aan en is zij bereid om daar wat stappen in te zetten?

Voorzitter. Als we het hebben over marktwerking, gaat het ook over de vraag waar je je producten en diensten mag aanbieden. De Staatssecretaris heeft goede stappen gezet voor het aanbieden van producten en diensten in de privésfeer. Bij het Bel-me-niet Register wordt een stap voorwaarts gezet. Lof en hulde daarvoor! Maar zou zich dat niet iets breder moeten uitstrekken, bijvoorbeeld om ook zzp'ers en kleine ondernemers te beschermen? Die worden niet alleen van hun werk afgehouden maar ook nog weleens verleid om op allerlei proposities in te gaan. Kortom, die worden ook lastiggevallen. Zou je die bescherming van consumenten daarom ook niet moeten uitbreiden naar zzp'ers en kleine bedrijven?

Het Bel-me-niet Register smaakt naar meer. De PvdA pleit heel graag en hartstochtelijk voor een Bel-niet-aan Register, want ook bij de voorkeur worden zaken in de privésfeer aangeboden op een wijze die toch wel als hinderlijk wordt ervaren. Daarbij worden soms ook kwetsbare mensen verleid om hun handtekening te zetten en die moeten dan later weer veel moeite doen om die handtekening er weer onder weg te krijgen. Is de Staatssecretaris bereid om te kijken naar het introduceren van een Bel-niet-aan Register?

Voorzitter. Ten slotte wil ik nog aandacht vragen voor twee punten. Voor de franchising is wetgeving in voorbereiding en dat is een hele goede zaak. Het is tragisch dat het maken van afspraken langs een alternatieve weg voor wetgeving een aantal jaren geleden is gestrand. Ik wil graag een lans breken voor een plek voor goede efficiënte laagdrempelige geschillenbeslechting om in dat hele systeem de franchisenemers wat meer te beschermen. Als je een keer een geschil hebt, zou je je niet direct moeten wenden tot de dames en heren in zwarte toga's en je zou dan ook niet veel geld aan advocaten moeten gaan uitgeven omdat daardoor de verhouding franchisegever en franchisenemer onder druk komt te staan. Is de Staatssecretaris bereid om ook met de partijen die in het veld opereren, te kijken hoe je die geschillenbeslechting op een efficiënte laagdrempelige wijze kunt vormgeven?

Ten slotte, voorzitter. De heer Wörsdörfer heeft al iets gezegd over de ACM en over het gebruik van het instrumentarium. Ik heb daar schriftelijke vragen over gesteld en daar heb ik niet zo veel aan toe te voegen, maar als de Staatssecretaris daar enkele zinnen aan wil wijden, dan ontmoet dat geen enkel bezwaar.
Tot zover, voorzitter.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

De heer Moorlag maakt terecht een punt van het niet naleven van wetgeving, want dat de wetten worden nageleefd is inderdaad heel belangrijk voor eerlijke concurrentie. Dat punt wil ik volop ondersteunen, maar ik was ook heel benieuwd wat meneer Moorlag vindt van het CDA-voorstel om de geldigheidsduur van cadeaukaarten van één naar twee jaar te verlengen om de consument beter te beschermen.

De heer **Moorlag** (PvdA):

Dat spreekt mij geweldig aan. Ik heb afgelopen weekend ontdekt dat dinercheques die negen jaar oud waren, nog keurig konden weer ingewisseld. Dus het kan wel! En als het in de restaurantbranche kan, waarom zou het dan niet in andere sectoren kunnen? Mevrouw Van den Berg treft in mij dus een hartstochtelijk medestander.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Een goede tip! Ik geloof dat ik zulke dingen ook nog heb liggen. We sluiten hiermee de eerste ronde af. We gaan even schorsen en dat komt eigenlijk goed uit, want voorlopig staan de stemmingen gepland voor 14.20 uur. Ik stel voor dat we nu gaan schorsen tot ten minste 14.30 uur of tot zoveel later als nodig is voor die stemmingen. Dan kan in die tijd de beantwoording worden voorbereid. We schorsen dus in ieder geval tot 14.30 uur.

De vergadering wordt van 14.13 uur tot 14.40 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik hervat dit algemeen overleg Marktwerking en mededinging. Het woord is aan de Staatssecretaris voor de beantwoording in eerste termijn. Ga uw gang.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Dank u wel, voorzitter. Dit is het algemeen overleg Marktwerking en mededinging. Marktwerking is natuurlijk een heel breed begrip en dat is ook wel te zien aan de diverse onderwerpen die voor dit overleg op de agenda staan, en dan nog weten de Kamerleden het voor elkaar te krijgen om dingen aan de orde te stellen die niet eens op de agenda staan. Dit om aan te geven hoe breed het onderwerp is. Het is wel iets wat van het allergrootste belang is. Het raakt ons uiteindelijk allemaal, want het gaat over de concurrentie tussen ondernemers om de gunst van de consument en dat zijn wij natuurlijk ook allemaal zelf.

Concurrentie is een goed iets. Het houdt ondernemers scherp, het zorgt voor innovatie en het leidt uiteindelijk tot lagere prijzen voor consumenten of leidt er in ieder geval toe dat consumenten waar krijgen voor hun geld. Daarom is het van belang dat er goed functionerende markten zijn. Dat is niet vanzelfsprekend. Daarom zijn er ook spelregels nodig om ervoor te zorgen dat alles in goede banen geleid wordt, zodat er bijgedragen wordt aan innovatie, groei en welvaart. Er zijn verschillende soorten spelregels op het gebied van mededingingsbeleid, aanbestedingsbeleid en consumentenbeleid, maar ook arbeidsvoorwaarden en het minimumloon zijn randvoorwaarden die wij in dit deel van de wereld in stelling hebben gebracht om ervoor te zorgen dat uiteindelijk de markt ook goed werk doet op andere plekken.

Ik ga vandaag in op de vragen die gesteld zijn, in de blokjes digitalisering, consumentenbeleid, aanbesteden en franchise. Ik begin met digitalising. Toevallig hebben we daar gisteren ook met elkaar over gesproken in het algemeen overleg Telecommunicatie. Daarin ben ik begonnen met aan te geven hoe digitalisering onze samenleving en ook onze economie verandert, maar daarnaast ook fantastische, mooie kansen biedt en ons geweldige nieuwe producten en processen brengt.

Voor vandaag is met name de opkomst van platforms van belang. Een aantal van u heeft daarover gesproken. Deze platforms brengen ook heel veel voordelen met zich mee. Gebruiksgemak, om er maar eens eentje te noemen, en de mogelijkheid om online producten en diensten te vinden die bij je voorkeuren passen. Tegelijkertijd zijn er natuurlijk ook uitdagingen, zoals dat heet. Dus naast de kansen, knarsen we ook een beetje op het onderwerp. Daar worden verschillende onderzoeken naar gedaan op dit moment. Het onderzoek naar de kwaliteitsclausule – de heer Alkaya sprak daarover – wordt op dit moment gedaan. Daar kan ik dus nog niet zo heel erg veel over zeggen op dit moment. We zijn een verkenning aan het doen naar de betekenis van digitalisering voor concurrentie en het mededingingsbeleid. Noopt dat tot aanpassingen? In Het Signaal van de ACM heeft u daar ook het een en ander over kunnen lezen.

Er is een aantal vragen over gesteld. De heer Wörsdörfer vroeg aan mij of ik het eens ben met de vicepresident van het gerecht van de Europese Unie dat de ACM te weinig haar tanden laat zien. Nee, dat ben ik niet. De ACM is een onafhankelijke toezichthouder die zelfstandig tot besluiten komt. In dat toezicht maakt de ACM zelf elke keer de afweging wat nou de beste manier is om op te treden, is het een boete of is het een corrigerend gesprek? Wat is nou het beste om te doen om uiteindelijk dat belang van een goed werkende markt en een goed mededingingsopereren te bewerkstelligen? Ik vind het daarbij van belang dat overtredingen tot boetes kunnen leiden, omdat boetes afschrikkend en preventief werken. En dat gebeurt ook. In 2017 heeft de ACM wel degelijk haar tanden laten zien op het gebied van accu's en de NS, en heeft men die ook gevoeld. Ik denk dat de toezichtstrategie van de ACM bijdraagt aan de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het toezicht. Ik zal deze strategie dan ook onderdeel laten zijn van de eerstvolgende evaluatie van de ACM in 2020. Elke vijf jaar vindt zo'n evaluatie plaats. Ik heb dit in de schriftelijke beantwoording van de recente vragen van de heer Moorlag van de PvdA ook aangegeven.

De heer Wörsdörfer vroeg ook aan mij hoe het staat met de toezegging dat ik de Kamer dit jaar de uitkomsten van de verkenning naar de marktmacht bij platforms zal sturen. Wanneer ga ik de Kamer informeren? Ik beoog om binnenkort een discussiepaper te publiceren met de uitkomsten van de analyse van het mededingingsinstrumentarium. Dat ga ik toetsen bij experts en belanghebbenden. Ik vind het van belang om met hen in gesprek te zijn, omdat de digitale economie en de rol van de grote platforms daarin nog een onontgonnen terrein is. Op basis van de inzichten uit die gesprekken kunnen de conclusies worden aangescherpt. Ik zal de Kamer daar begin volgend jaar over informeren.

De heer Moorlag vroeg aan mij of er in het mededingingstoezicht geen rekening mee moet worden gehouden dat bedrijven milieuregels of regels rondom arbeidsgeschiktheid overtreden. Ik vind van niet, want wat je dan doet is twee keer optreden, straffen, op iets wat weliswaar gebeurd is, maar wat valt onder andere wetgeving en een daarbij behorend handhavingsinstrumentarium.

De heer **Moorlag** (PvdA):

«Dat is twee keer gebeurd», hoeft denk ik geen argument te zijn. In de eerste plaats wordt in de textielsector het motto gehanteerd: dubbel gestikt houdt beter. Het tweede is dat je wel vaker ziet dat instrumenten parallel aan elkaar worden gebruikt. Denk bijvoorbeeld aan de horeca.

Daar kan het Openbaar Ministerie ingrijpen als er bijvoorbeeld ergens drugs worden verhandeld, maar heeft de burgemeester tezelfdertijd op grond van de openbare orde de bevoegdheid om een horecagelegenheid te sluiten. Je ziet dat het weleens parallel gebeurt. De reden dat ik in deze situatie hier ook voor pleit, is dat de toezichtdichtheid en de pakkans in een aantal gevallen gering zijn en dat ondernemers wel degelijk nadeel ondervinden als zij collega's in de branche hebben die een loopje nemen met de regels.

Staatssecretaris Keijzer:

Ik ben een andere mening toegedaan. Ik ben het niet met de heer Moorlag eens. Kate Raworth heeft het over de donuteconomie gehad in haar veel bejubelde boek. Ik ben een keer bij een lezing aanwezig geweest en toen ik naar haar zat te luisteren, dacht ik bij mezelf: dat hebben wij al in dit gedeelte van de wereld. Wij hebben geen complete vrijemarktwerving. Wij hebben allerlei wet- en regelgeving waar bedrijven zich aan te houden hebben vanuit verschillende belangen. Ik ben verantwoordelijk voor het mededingingstoezicht, om ervoor te zorgen dat er een gelijk speelveld is, dat de concurrentie op een eerlijke wijze verloopt en dat er een goede machtsbalans is bij de verschillende actoren. Daar waar een voordeel behaald zou kunnen worden door een loopje te nemen met milieuregelgeving, met regelgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden of op het gebied van een fatsoenlijk loon voor de mensen die het betreft, hebben we ander instrumentarium. Daar hebben we de daarbij behorende toezichtsorganen en daar wordt ook daarop opgetreden. Ik vind het van belang om dat zuiver te houden, zodat ook bij de diverse toezichtsorganen de mensen zitten die deskundig zijn op dat gebied. Dat is een praktisch argument. Daarnaast heb je ook nog een principiële argument, namelijk dat je niet iemand vanuit twee kanten op eenzelfde onderwerp zou moeten gaan beboeten. Het is een van de fundamentele noties ook in het strafrecht.

De voorzitter:

Heb u nog een vervolgvraag, meneer Moorlag?

De heer Moorlag (PvdA):

Jazeker, voorzitter. Ik betwist op zichzelf niet dat we in Nederland een behoorlijk stelsel van regels hebben. Daar zijn trouwens ook goede argumenten voor. Als je wereldwijd kijkt, tref je in landen die goed gereguleerd zijn doorgaans ook een hoger welzijns- en welvaartsniveau aan. Daar is dus niks mis mee. Maar kijk dan naar het mededingingsrechtelijke aspect. Ik noem maar eens even een voorbeeld: de thuiszorg. Daar hebben we gewoon gezien dat partijen op een markt kwamen of op een nieuwe markt die werd geïntroduceerd die een loopje namen met allerlei regels en die zich daardoor een oneigenlijk concurrentievoordeel hebben verschaft. Wat je vaak ziet, is dat waar het gaat om compliance, milieuregels, cao's en arbeidsomstandighedenregels de pakkans toch redelijk klein is. Mijn vraag aan de Staatssecretaris is of zij vindt dat dat oneigenlijke concurrentievoordeel dat wel degelijk optreedt dan aanvaardbaar is.

De voorzitter:

Even naar de leden: we hebben volgens mij wel met elkaar afgesproken dat interrupties een beetje kort zijn, dus dat het niet een halve tweede termijn moet worden. In die wereld leef ik in ieder geval. Ik kijk even naar de Staatssecretaris.

Staatssecretaris Keijzer:

Ik vind dat ondernemers en burgers zich aan de wet te houden hebben en dat ondernemers zich ook aan de wetten te houden hebben op het gebied waar de heer Moorlag nu over spreekt. Ik weet me de discussies in de

commissie VWS op dit onderwerp nog heel goed te herinneren en ook de maatregelen die daar vervolgens op genomen zijn. Ik zie dat er soms een loopje wordt genomen met regelgeving, maar ik zie tegelijkertijd ook dat we op de diverse gebieden daar regelgeving voor hebben en toezichtsorganen die daarop moeten toezien. Ik vind het heel verstandig om dat niet door elkaar heen te laten lopen.

Dan kom ik bij de vraag over het wetsvoorstel Wet ruimte voor duurzaamheidsinitiatieven. We hebben inmiddels het advies van de Raad van State gehad. We zijn daarnaar aan het kijken en zoals u weet, kan ik daar geen mededelingen over doen totdat het oordeel daarop gegeven is en dat met het wetsvoorstel naar de Kamer wordt gestuurd.

Dan kom ik bij consumentenbeleid. De afgelopen week heeft u ook de consumentenbrief ontvangen, met daarin een aantal voorstellen. Dat zijn voorstellen ten aanzien van hoe je er nou voor zorgt dat mensen weten welke rechten zij hebben, hoe het consumentenrecht eruit ziet en waar je vervolgens je gelijk haalt. Want een recht hebben zonder dat je dat recht kunt halen, daar heb je ook niet direct zo heel veel aan. Ik ben zelf best heel trots op de communicatie-instrumenten die we daarbij in werking hebben gezet, de filmpjes waar precies die verschillende aspecten van het consumentenbeleid een plek in hebben gekregen.

Tot slot is er het voorstel dat u nog moet gaan bereiken om de telemarketing te verbieden, dus om naar een opt-insysteem te komen. De klantrelatie, of er ook gebeld mag worden vanuit een bedrijf met iemand die klant is of is geweest bij dat bedrijf, is een onderdeel waarover ik in gesprek moet gaan met de sector, want de vraag is hoe je dat op een redelijke manier doet. Ik heb vooral heel veel mensen of eigenlijk uitsluitend mensen gehoord die ongelooflijk blij waren dat er een einde komt aan het Bel-me-niet-registersysteem en dat er een opt-insysteem komt, maar we moeten tegelijkertijd ook oog blijven houden voor mensen die fijne aanbiedingen wel op prijs stellen en dat er nu eenmaal ook een klantrelatie is tussen een consument en een bedrijf. Hoe we dat gaan regelen, vind ik nog even ingewikkeld. Dus over dat onderdeel gaan we in gesprek over wat nou een goede manier is om dat te regelen.

Dan kom ik bij de vragen die u gesteld heeft. De heer Moorlag vroeg aan mij of we niet kunnen komen tot een bel-niet-aanregister. Je moet wel een beetje uitkijken dat je niet elk contact tussen welke ondernemer en welke consument dan ook onmogelijk maakt, want volgens mij is dat nou ook weer niet een samenleving waar je heel erg blij van wordt. Ik vind het in ieder geval altijd hartverwarmend als ik mensen bij mij aan de deur zie staan met collectebussen, dus daar moeten we ook met elkaar oog voor blijven houden. Los daarvan hebben consumenten buiten de verkoopruimte, zoals aan de voordeur, meer rechten dan wanneer zij in de winkel iets kopen. De bedenktijd is bijvoorbeeld langer als je aan de deur iets koopt dan in de winkel zelf. Er is zelfregulering. Met een sticker bij de voordeur kan een consument aangeven dat hij colportage niet op prijs stelt. Nu zie ik weleens politici met rozen langs deuren gaan. Ik ben zelf ook weleens langs deuren gegaan. Ik durf in elk geval nooit aan te bellen als er zo'n sticker op de deur zit en ik heb ook niet het idee dat dit op dezelfde schaal als bij de telemarketing, dus het bellen, en op dezelfde manier tot excessen leidt, dus ik zie ook geen aanleiding om colportage verder te reguleren.

De heer **Moorlag** (PvdA):

Mijn waarneming is toch een andere dan die van de Staatssecretaris, als ik mensen spreek over dat hinderlijk thuis gebeld worden en ook aanbellen om producten te slijten. Dan heb ik het niet over kinderpostzegels en ook niet over de koek die door de sportvereniging wordt verkocht. Dan gaat het echt om harde commercie, zoals het soms gewoon aansmeren van energiecontracten. Ik zou het wel op prijs stellen als de Staatssecretaris daar toch op zijn minst eens naar zou willen kijken of

daarover in overleg zou willen gaan met consumentenorganisaties, om te kijken hoe je dat op een verstandige en evenwichtige manier kunt inperken. Ik vind het heel goed dat de eerbiediging van de privésfeer van burgers nu beter wordt beschermd dan bij het Bel-me-nietregister, maar een bel-niet-aanregister zou toch een juweel zijn. Ik wil niet direct zeggen een kroonjuweel, want dat is een beetje een besmette term. Het zou wel een juweel zijn in de verzameling bijouerie van de Staatssecretaris.

Staatssecretaris Keijzer:

Ik zou bijna willen zeggen: nu D66 niet aanwezig is, durft de heer Moorlag wel. Maar even serieus, volgens mij geldt hier uitgebreide wetgeving voor. Je mag ook niet zomaar de deur langs om producten aan te smeren. Daarvoor heb je een vergunning nodig. Ik heb niet de indruk dat het op dezelfde manier tot irritatie leidt als bij telemarketing. Ik heb dat ook nog nooit op die manier vernomen. Volgens mij geldt hier regelgeving voor die het best goed regelt: er is een langere bedenktijd dan bij het kopen van iets in een winkel. Ik zie dus geen aanleiding om dat nu te gaan regelen. Dus ik blijf daarin volharden.

De voorzitter:

Heeft u een vervolgvraag?

De heer Moorlag (PvdA):

Een heel korte, voorzitter, indachtig uw lessen. Is de Staatssecretaris wel bereid om daar eens met de consumentenorganisaties over te gaan praten, om zich nader te laten informeren?

Staatssecretaris Keijzer:

Ik spreek geregeld met consumentenorganisaties. Ik wil natuurlijk best eens die vraag aan ze stellen, maar dan nog vind ik dat we met elkaar moeten opletten dat we niet alles gaan verbieden. Hier geldt al een uitgebreid wetgevend instrumentarium voor. Mijn idee is gewoon niet dat het tot dezelfde irritaties leidt als bij telemarketing.

Voorzitter. De heer Moorlag vroeg ook aan mij of het opt-insysteem geldt voor zzp'ers. Voor zover zzp'ers natuurlijke personen zijn – dat wil zeggen dat ze geen rechtspersoon zoals een bv, nv of stichting zijn; u kent ze allemaal wel – geldt de wetgeving die wij op dat punt aan het voorbereiden zijn ook voor hen.

Voorzitter. Ik heb een vraag gekregen over de geldigheidsduur van cadeaukaarten. Het is een herkenbaar beeld. Je hebt een leuke cadeaukaart ontvangen. Een jaar is zo voorbij. En vervolgens blijkt die kaart niet meer te gelden. Daarentegen zijn veel bekende cadeaukaarten nu al langer dan een jaar geldig, zoals de VVV-bon, de Nationale Bioscoopbon en de Boekenbon. Maar voor een deel geldt dat niet. Dit is geregeld in Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek. Dus als je het anders wilt, is er een wetswijziging nodig. Dus ik hoor graag van de Kamer hoe zij daarnaar kijkt.

Voorzitter. Ik kom bij het onderwerp aanbesteden. Dit voorjaar hebben we in het algemeen overleg Aanbesteden uitgebreid gesproken over dit onderwerp. We hebben toen van gedachten gewisseld over de actie-agenda Beter Aanbesteden en de acties die daaruit voortkomen. Het doet mij goed dat er desalniettemin vandaag weer over dit onderwerp wordt gesproken, want het is gewoon een heel erg belangrijk onderwerp voor ondernemers, en voor het midden- en kleinbedrijf. Matthijs Huizing, die aanjager is geweest, is wethouder geworden in Oegstgeest. Ik zeg het even uit mijn hoofd, maar ik hoor dat het ook nog klopt. Maar gelukkig is Karsten Klein geen wethouder meer in Den Haag, althans voor dit onderdeel komt het goed uit. Voor Den Haag is dat natuurlijk... Goed, laat ik daar maar niks over zeggen. Maar ik ben in ieder geval heel blij dat hij bereid is om de nieuwe aanjager Beter Aanbesteden te worden. In die agenda zitten meer dan twintig acties. Een flink aantal zijn daar ook al

opgepakt. Heel recent heeft u de Handreiking Tenderkostenvergoeding gehad. U heeft er ook nog een aantal vragen over gesteld. Die ga ik nu beantwoorden.

Het CDA en de heer Wörsdörfer van de VVD vroegen naar de adviescommissie Gids Proportionaliteit. Ik ga de adviescommissie vragen om te adviseren over het bij voorbaat uitsluiten van een tenderkostenvergoeding bij aanbestedingen. Hoelang duurt het voordat ik daar iets over kan zeggen? Ik vind het ongelofelijk snel. Binnen zes weken na een adviesaanvraag geven zij normaal gesproken advies. Ze kunnen het natuurlijk uitstellen. Maar zo snel als ik dat heb, zal ik u in ieder geval daarover informeren.

De heer Wörsdörfer vroeg aan mij hoe de Handreiking Tenderkostenvergoeding wordt verheven tot norm. We hebben een Aanbestedingswet. Daar hangt de Gids Proportionaliteit onder. De handreiking is daar een nadere invulling van. Is het daarmee een absolute norm? Nee, want elke aanbesteding is natuurlijk ook wel weer anders. Soms is er geen aanleiding om een tenderkostenvergoeding te geven, omdat een ondernemer niet hele hoge kosten hoeft te maken om mee te doen aan een aanbesteding. Maar zo zit het systeem er dus wel in. De aanbieder gaat dit onderwerp natuurlijk meenemen op zijn tocht door Nederland. Ik zal er ook voor zorgen dat het bij PIANOo onder de aandacht komt. Ik ben allang vergeten waar die afkorting voor staat, maar u kent die organisatie wel, die geregeld heel verstandige dingen zegt over aanbesteding.

Hoe ga ik de representatieve steekproef ten aanzien van tenderkosten vormgeven? Dat laat ik over aan het onderzoeksbureau. Dat is daar deskundig in.

Hoe voorkom je nou dat er in een heel laat stadium besloten wordt om een aanbesteding in te trekken? Een van de adviezen in het rapport Beter Aanbesteden is: praat met elkaar. Zorg dat je voordat je begint aan een aanbesteding, bijvoorbeeld een marktconsultatie gedaan hebt. Dat is helemaal niet verboden. Dat mag. De bedoeling is dat aanbestedende diensten bij overheden dat ook weten.

Mevrouw Van den Berg van het CDA vraagt aan mij: wanneer wordt het eerder toegezegde onderzoek naar rechtsbescherming en de evaluatie van de Commissie van Aanbestedingsexperts verwacht? Medio 2019.

Ligt de uitvoering van de actiepunten van het rapport Beter Aanbesteden op schema, qua tijd? 8 van de 23 actiepunten zijn uitgevoerd. Op de andere punten loopt er heel veel. Ik heb het idee dat de ingezette verbetering nog wel een zetje kan gebruiken. Dat is ook de reden waarom wij een nieuwe aanbieder hebben.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Ik wil even terugkomen op wat de Staatssecretaris net aangaf. Een van de adviezen is juist: praat met elkaar. Wij krijgen door dat de categorieplannen van BZK zonder contact met het bedrijfsleven zijn geformuleerd. Dat vonden wij een beetje haaks staan op het praten met elkaar.

Staatssecretaris **Keijzer**:

De categorieplannen?

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Ja, dat is bij de inkoopplannen van het Rijk.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Maar is dat de agenda, of zijn dat de desbetreffende daaraan vasthangende aanbestedingen?

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

In het kader van het transparant maken van de inkoop is het op zich een zeer positieve stap dat dat gewoon gebeurt. Wij hebben meegekregen

– dat horen wij uit de markt – dat er een mooie presentatie is geweest over die categorieplannen, maar dat die categorieplannen niet samen met de markt zijn opgesteld. Ze zijn gewoon door het ministerie zelf opgesteld.

Staatssecretaris Keijzer:

Misschien is het toch goed om dit soort hele specifieke dingen via de woordvoerder in te brengen bij de desbetreffende bewindspersoon, want ik zit me nu af te vragen over welke aanbesteding het gaat. Ik zal uiteraard ook even een lijntje laten leggen om te weten te komen waar dit over gaat. Maar het helpt heel erg als er, op het moment dat de desbetreffende bewindspersoon in de Kamer zit, ook vanuit de woordvoerders BZK over doorgevraagd wordt, want ik zit hier nu met een... Ik heb net in een column van mevrouw Witteman gelezen dat het woord «handicap» niet meer mag, maar ik zou het toch wel zo willen formuleren.

Voorzitter. Het CDA vroeg aan mij of EZK de gedragscode verantwoordelijk marktgedrag ondersteunt. Het antwoord daarop is ja.

Hoe kijkt de Staatssecretaris aan tegen het voorstel dat het CNV onlangs in het FD gedaan heeft om betere arbeidsvoorwaarden af te dwingen voor vaste en flexibele werknemers door overheden direct aan te spreken op hun inkoop- en aanbestedingsbeleid? Hiervoor ligt het initiatief bij de Minister van SZW. Het afdwingen van betere arbeidsvoorwaarden gebeurt primair ook via regelgeving en beleid van SZW. Ik sprak daar net al over met de heer Moorlag.

Het CDA vraagt of ik bekend ben met minder goed doordachte SROI-bepalingen. SROI is de afkorting van social return on investment. Het is mij bekend dat het soms anders uitwerkt dan beoogd is. Het is ook een van de acties uit de agenda Beter Aanbesteden, waarbij bijvoorbeeld een goed voorbeeld uit Friesland, een goede ervaring – ja ja, er komt meer goeds uit Friesland – onder de aandacht wordt gebracht, zodat andere overheden ook hun voordeel hiermee kunnen doen. Ik spreek zelf ook geregeld ondernemers uit het midden- en kleinbedrijf. Het gevoel dat mij daarbij altijd bekruipt, is dat die ondernemers heel graag een bijdrage willen leveren aan bijvoorbeeld het inzetten van mensen met een arbeidsbeperking. Maar regel het dan ook even in je aanbesteding op zo'n manier dat het praktisch voor ze uit te voeren is. Het is ook ongelofelijk leuk om zo iemand in je bedrijf te hebben. Zorg dat ze ook de aardigheid daarvan zelf mee kunnen blijven maken.

Ben ik al bij het blokje overig? Nee, zeker niet. Ik doe eerst de franchise. Dit is ook zo'n onderwerp waar ik nu nog niet heel veel over kan zeggen.

De voorzitter:

Er is toch nog een interruptie.

Mevrouw Van den Berg (CDA):

Misschien moeten wij die vraag ook op een andere plek stellen. Dan horen wij dat graag van de Staatssecretaris. Maar wij hadden ook nog gevraagd hoe de Staatssecretaris aankijkt tegen de ontschotting bij sociale aanbestedingen. Er komen gelijktijdig drie busje aangereden. Eentje is er gefinancierd door de Wmo, de ander wordt, bij wijze van spreken, gefinancierd door SZW en de derde wordt gefinancierd door een ander departement. Het heeft allemaal met sociale aanbesteding te maken, maar het is volgens ons niet de meest effectieve vorm. Dus we vroegen ons af of de Staatssecretaris bereid is om naar de mogelijkheid van ontschotting te kijken.

Staatssecretaris Keijzer:

Om dit nog ingewikkelder te maken: in het geval van die drie busjes, kan het ook zomaar zijn dat er een busje bij zit van de gemeente. Daarmee wil ik aangeven hoe ongelofelijk ingewikkeld dit is. Hiervoor kwam er ook nog een busje van VWS voorrijden, want toen viel dagbesteding onder de

AWBZ. Dit is dus echt een lastig onderwerp. Het ligt bij VWS. Maar ik vraag mij af of je dit ooit helemaal uit kunt bannen. Ik weet wel dat VWS hiermee bezig is. Soms kun je dingen best handig en slimmer organiseren, maar dit is ook echt wel iets van de praktijk. Het is dus wel iets waarbij VWS op het netvlies staat.

Voorzitter. Niet te vergeten: de franchise. Zoals u in het regeerakkoord heeft kunnen lezen komt er een wetsvoorstel franchise, dat gaat over de precompetitieve fase. U heeft daar een brief over gekregen, waarin staat wat ik daar in ieder geval in wil gaan regelen. Waarom? Juist vanwege het belang om die machtsbalans, die soms wat zoek is, in ieder geval wat meer recht te trekken. Dat heb ik een aantal van u, zo niet u allemaal, horen zeggen. Ik ben ermee bezig, dus ik kan er op dit moment gewoon nog niet zo heel erg veel over zeggen. Er is gevraagd of we een situatie krijgen waarin de wetgeving waar ik mee bezig ben, niet geldt omdat er niet boven staat dat het een franchiseovereenkomst is. Nee, dat is natuurlijk niet zo, maar u zult echt nog even moeten wachten op de precieze vormgeving daarvan.

Mevrouw Bromet vroeg aan mij hoe ik ervoor zorg dat wordt geborgd dat franchisenemers worden beschermd – daar heb ik net al antwoord op gegeven: daar ziet de wet op – maar ook voldoende ruimte krijgen om bijvoorbeeld lokale producten te verkopen. Ruimte voor een mate van lokale eigen inkoop door de franchisenemer zit wel in het franchisemodel. De angel daarbij is soms dat partijen het met elkaar operationeel moeten maken. Soms is er bijvoorbeeld een gecentraliseerd kassasysteem, waardoor het lastig is om die producten onderdeel te laten zijn van de bedrijfsvoering. Hiervoor geldt een verzuchting die ik wel vaker doe: ga een beetje normaal met elkaar om. Zorg dat je het ondernemen van jouw franchisenemer niet frustrereert, voor zover dat natuurlijk binnen de grenzen van de redelijkheid mogelijk zou moeten zijn.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Ik heb vroeger in een slagerij gewerkt. Daar hadden we ook een kassa, maar daar kon je gewoon een knopje «overige» gebruiken. Het argument van een kassasysteem vind ik eerlijk gezegd niet zo sterk.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Nee, dat ben ik met u eens. Het is ook niet mijn argument. Het is een argument dat soms door de franchisegever wordt gebruikt.

Voorzitter. De heer Moorlag vroeg mij om laagdrempelige geschilbeslechting voor franchise. Hierover is ook gesproken tussen franchisegevers en franchisenemers, maar helaas is dit tot dusver niet van de grond gekomen. Zolang dat er niet is, rest er niets anders dan een gang naar de rechter.

Voorzitter. Ik kom dan bij het mapje «overig».

De heer **Moorlag** (PvdA):

Ik stel mijn vraag wel in tweede termijn.

De **voorzitter**:

Zo zie je maar weer dat zelfregulering soms ook heel goed werkt.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Ja, netjes van de heer Moorlag.

Dan zijn er nog vragen aan mij gesteld over pintarieven. Dit is een onderwerp waarmee de Minister van Financiën bezig is. De positie van kleine ondernemers wordt meegenomen in de evaluatie die momenteel wordt gedaan door het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer, waarbij aanbieders en gebruikers met elkaar aan het evalueren zijn hoe een en ander nou verloopt.

Dan heb ik nog een vraag over de agrosector en de inkoop van de supermarkten. Van de brief die daarover gaat, is de Minister van LNV de eerste ondertekenaar. Ik ben verantwoordelijk voor het gedeelte dat bij de ACM belegd wordt. Ook hier gaat het natuurlijk over de machtsbalans. In de Kamerbrief heeft u kunnen lezen dat we diverse maatregelen nemen om de positie van de boer in de keten te versterken. Het gaat bijvoorbeeld over het wettelijk verankeren van eerlijke handelspraktijken en het ontwikkelen van de agro-nutrimonitor. Die wordt bij de ACM opgericht, die daar nu mee bezig is. Vanaf 2019 zullen zij van start gaan met deze monitor. Met de monitor kunnen agroketens de markt in beeld brengen en het inzicht in de markt vergroten. De factoren die het CDA noemt, komen dan waarschijnlijk ook naar boven, waardoor een apart onderzoek weinig informatie zal opleveren. Daarnaast zal de ACM toezicht gaan houden op de nog te verankeren bepalingen over oneerlijke handelspraktijken. Er komt ook een klachtenloket bij de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken. In Europa wordt nog onderhandeld over de richtlijn. De Minister van LNV is daarbij betrokken. Voorzitter, daarmee ben ik aan het eind gekomen van mijn briefjes.

De voorzitter:

Helemaal goed, maar er is toch nog wat vergeten, zo lijkt het, want de heer Alkaya wil interrumperen.

De heer Alkaya (SP):

Jazeker, voorzitter, op dat laatste punt. Ik vind het heel goed dat het kabinet bezig is om in ieder geval de ongelijke machtsverhouding in de voedselketen aan te pakken, tussen boeren en supermarkten. Ik heb een aantal voorbeelden gegeven van waar soortgelijke gevallen spelen, bijvoorbeeld tussen autoleasebedrijven en verzekeraars en autoherstelbedrijven. Maar ook bij tolken en vertalers tref je soortgelijke situaties aan. Is de Staatssecretaris bereid om verder te kijken? Waarom zouden we boeren wel extra beschermen maar automonteurs niet?

Staatssecretaris Keijzer:

Ik ben mijn eerste termijn begonnen met een algemeen pleidooi voor concurrentie, want concurrentie op zichzelf brengt ons ook heel veel goeds, zoals innovatie, betere producten en lagere prijzen. Dat is iets wat we elke keer op ons netvlies moeten zien te houden. Als er echt problemen zijn en als er echt zaken misgaan... In het regeerakkoord kunt u lezen dat we op het gebied van franchise en boeren naar maatregelen zoeken. Maar als iemand in een concurrentieverhouding niet altijd krijgt wat hij wil, leidt dat niet automatisch tot de conclusie dat het mis is met de machtsverhoudingen op die desbetreffende markt. Dan heb je echt wel wat meer informatie nodig dan de heer Alkaya hier nu naar voren brengt.

De voorzitter:

Een vervolgvraag van de heer Alkaya.

De heer Alkaya (SP):

De Staatssecretaris heeft het over de voordelen van concurrentie, en die zijn er natuurlijk wanneer dat op eerlijke basis gebeurt. Als ik als mkb'er kan kiezen uit verschillende inkopers en als de inkoper kan kiezen uit verschillende mkb'ers, dan vindt er wederzijdse concurrentie plaats. Maar het gaat op dit punt niet alleen mis in de voedselketen. Het speelt in veel meer sectoren dat één grote of een paar grote inkopers kleine ondernemers tegen elkaar kunnen uitspelen. Als ik die signalen aanlever, dan zou ik gerustgesteld zijn als de Staatssecretaris zegt: nee, dat gebeurt helemaal niet. Maar de Staatssecretaris draait het eigenlijk om. Ze zegt: nou, ik ben nog niet overtuigd. Daarom zou ik willen voorstellen om te

kijken en te onderzoeken of dit in meer sectoren speelt, want ik krijg signalen dat die ongelijke machtsverhouding in veel meer sectoren speelt.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Maar de heer Alkaya draait het nu ook een beetje om. Als hij tegen mij zegt dat er iets mis is, moet ik meteen gaan lopen. Dat is weer een andere omdraaiing van de manier waarop je hiernaar kunt kijken. Dan zal de heer Alkaya echt met wat meer onderbouwing moeten komen dan alleen: het is mis in deze sector. We hebben uitgebreide wetgeving over oneerlijke handelspraktijken en over het feit dat er geen misbruik mag worden gemaakt van machtsposities. Daar ziet onder andere de ACM op toe. Daar is een instrumentarium voor. Als de heer Alkaya van mening is dat er echt iets structureel mis is en dat de huidige wetgeving daar geen oplossing voor biedt, dan moet hij dat wel onderbouwen, want anders hoor ik elke keer iets over een markt waar iets ongelooflijk mis is alleen maar omdat één iemand van u dat zegt. U zult toch echt met wat meer onderbouwing moeten komen dan u nu doet.

De **voorzitter**:

Tot slot.

De heer **Alkaya** (SP):

Tot slot, voorzitter. Dan gaan we daar natuurlijk voor zorgen. Ik zuig dit niet uit mijn duim. Ik doe dit op basis van signalen die ik krijg van mkb'ers, voor wie de Staatssecretaris ook zegt op te komen. Als ik de kans krijg, dan zal ik deze Staatssecretaris met een motie in een VAO vragen om onderzoek te doen, want zij heeft veel meer middelen dan ik. Maar als zij niet bereid is om dat te doen, dan is dat voor mij wel aanleiding om haar daarvan te overtuigen. Ik vat dit pleidooi van de Staatssecretaris op als een openstaande houding. Ik ga ervan uit dat als het mis is, we dat samen gaan aanpakken.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Dat is wat deze regering doet. Waar er echt iets mis is in markten, treden wij op. Dat ziet u bij de positie van de boer in de keten of bij franchise. Op dit moment doen we onderzoek naar wat er nu aan de hand is in die digitale economie en bij die platforms. Wat betekent dat voor kleinere ondernemers? Maar we hebben uitgebreide wetgeving voor als er een individuele mkb'er een probleem heeft, wetgeving die hem of haar beschermt. Ik noem als voorbeeld oneerlijke handelspraktijken. Er mag geen misbruik gemaakt worden van een machtspositie. Daar is dus ook allemaal wetgeving voor en daarnaar zou ik willen verwijzen. Maar u kent mij ook als iemand die er altijd naar wil kijken als er echt een misstand is die onderbouwd kan worden. Dan zult u echter echt met wat meer moeten komen dan dat u een ondernemer gesproken heeft bij wie iets misgegaan is. Dat kan geen reden zijn om te zeggen dat het compleet mis is in die markt; dat gaat mij nou net iets te snel.

De **voorzitter**:

Dank. Zijn er nog andere vragen uit de eerste termijn blijven liggen? Dat is niet het geval. Hebben de leden behoefte aan het houden van een tweede termijn? Dat is het geval. Daar is tijd voor, maar dat is natuurlijk geen uitnodiging, dat begrijpt u. Het woord is aan mevrouw Van den Berg van het CDA.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Voorzitter, dank u wel. Ik zal de tijd niet volpraten, want ik moet zo de vergadering verlaten vanwege de behandeling van de begroting van VWS. Maar ik wil de Staatssecretaris graag bedanken voor de beantwoording. Ik wil heel graag een VAO aanvragen, want de Staatssecretaris

heeft mij natuurlijk uitgedaagd over de cadeaukaarten, aangezien Boek 6 van het BW daarvoor aangepast moet worden. Wij zijn verheugd te horen dat met betrekking tot het aanbesteden ook het Ministerie van EZK de gedragscode verantwoordelijk marktgedrag ondersteunt. Voor landbouw geldt: het is mooi om te horen dat de monitor in 2019 gaat werken, omdat de voedselscheidsrechter voor het CDA altijd een heel belangrijk punt is geweest. Ik begrijp dat de pintarieven in ieder geval worden meegenomen in de evaluatie. Dat is ook fijn voor het kleinbedrijf. Over franchise zei ik: het loopt als een eend, kwaakt als een eend en lijkt op een eend. Oftewel, je kunt wel zeggen dat het een andere overeenkomst is, maar ik vind het fijn van de Staatssecretaris te horen dat hij de praktijk toch leidend zal laten zijn, ook bij de wetgeving. Dank u wel.

De heer **Wörsdörfer** (VVD):

Ik heb toch nog wel een vraag over die cadeaukaarten. Daar hebben we nu natuurlijk best al wel lang over gesproken. Ik liet mij in de eerste termijn bij mijn interruptie daarover natuurlijk een beetje afschepen... Of, afschepen? Ik kreeg een antwoord waarover ik in eerste instantie dacht: dat is een goed antwoord. Het antwoord was, als ik het goed begrijp, dat 10% van wat er jaarlijks omgezet wordt, niet meer wordt ingeleverd. Dat is best veel en ik dacht: daar kun je natuurlijk best wel iets aan doen. Maar er zijn op dit punt nog twee vragen die ik eigenlijk ook had moeten stellen. De eerste is: hoe vaak worden kaarten die langer dan één jaar geldig zijn, na een jaar nog ingeleverd? En hoe vaak worden ze binnen een jaar al ingeleverd? Is daar zicht op? De tweede vraag gaat over die 120 miljoen, die 10% die verloren gaat. Over welke kaarten gaat dat? Zijn dat kaarten die langer dan één jaar geldig zijn, of niet? Dat lijken mij toch wel relevante cijfers als je zoiets ingrijpends wilt doen als het aanpassen van het BW.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Ik heb daar diverse cijfers over. Ik ben graag bereid om die met de collega's te delen. Op een derde van de kaarten staat dus echt één jaar. Als er helemaal niets op een kaart staat, is die automatisch voor onbepaalde tijd geldig. Dan kan de situatie spelen die de heer Moorlag noemde, over negen jaar. Bij de kaarten waar dus wel een geldigheids-termijn op staat, blijken consumenten dus vaak te denken: o, het is veertien maanden, dus de kaart is verlopen. Dan kunnen ze de kaart dus niet meer inleveren. Maar de cijfers die wij hebben, zullen wij graag delen met de collega's.

De heer **Moorlag** (PvdA):

Mevrouw Van den Berg vroeg mij zo-even hoe ik denk over die cadeaukaarten. Mijn vraag aan mevrouw Van den Berg is hoe zij aankijkt tegen een laagdrempelige geschilbeslechting in de franchiseovereenkomst, om te voorkomen dat de vaak wat kleinere franchisenemers direct met advocaten geconfronteerd worden, met alle gevolgen voor de relatie met de franchisegever. Een laagdrempelige en efficiënte geschilbeslechting zou dienstbaar kunnen zijn in de verhouding tussen franchisegever en franchisenemer. Deelt mevrouw Van den Berg die opvatting?

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Ik denk dat het altijd beter is om iets niet te laten escaleren en in een vroeg stadium op te lossen, maar ik denk dat de Staatssecretaris correct aangeeft dat franchisegevers en franchisenemers dit samen zullen moeten doen en dat het niet bij wet is op te leggen. Dus als het in de wet zou kunnen, zouden wij daar zonder meer een voorstander van zijn. Maar als

het echt iets is wat de markt zelf moet doen, dan kunnen we alleen de markt vragen en stimuleren om daar met elkaar over in gesprek te gaan. Maar laagdrempeligheid kunnen wij absoluut ondersteunen.

De voorzitter:

U was aan het eind van uw betoog. Dan is nu voor de tweede termijn het woord aan de heer Wörsdörfer.

De heer Wörsdörfer (VVD):

Veel dank, voorzitter. Dank aan de Staatssecretaris voor de beantwoording. Heel goed dat hier een aantal uitgangspunten over hoe je tot een betere aanbestedingspraktijk komt nog eens onderstreept worden. Dat is natuurlijk een lopend proces. We hebben daar eerder dit jaar met elkaar over van gedachten gewisseld in een rondetafel en het lijkt me heel goed om dat te zijner tijd nog eens te doen, maar daar kom ik dan wel op terug. Ik had nog één vraag daarover, namelijk of de Staatssecretaris het eens is met het volgende en, zo ja, of ze dat dan bij de aanjager ook onder de aandacht wil brengen zodra zij met hem een gesprek zal hebben. Volgens mij hebben we het er vorige keer ook over gehad: er zijn natuurlijk gemeenten die een aantal zaken hartstikke goed doen en er zijn ook gemeenten die op bepaalde onderwerpen de dingen niet goed doen. Onlangs verscheen een artikel over duurzaam inkopen. Sommige gemeentes doen het hartstikke goed. We hebben toen volgens mij van gedachten gewisseld over hoe je er nou voor kan zorgen dat die goede voorbeelden gebruikt worden en dat die verspreid worden. Is daar niet een rol te verzinnen voor partijen die veel met deze instanties of overheden om de tafel zitten, bijvoorbeeld iets als de VNG? En zouden we daar niet nog eens extra aandacht aan moeten geven, zodat goed voorbeeld goed volgen doet?

Voorzitter, bedankt.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Wörsdörfer. Dan kijk ik even naar de heer Alkaya voor een tweede termijn. Gaat uw gang.

De heer Alkaya (SP):

Dank, voorzitter. Dank aan de Staatssecretaris voor de beantwoording. Ik kan het kort houden. Ik heb in de eerste termijn aandacht gevraagd voor een disbalans in machtspositie die ik vaak tegenkom als het gaat over het grootbedrijf enerzijds en het mkb anderzijds. Dat manifesteert zich op verschillende punten. Daar doet de markt niet automatisch zijn werk en mijn indruk is dat de Mededingingsautoriteit vaak kijkt naar negatieve effecten van bedrijven met een aanmerkelijke marktmacht voor consumenten, maar niet of minder kijkt naar de effecten op het mkb. Daar is echt wel meer aandacht voor nodig, ook vanuit de politiek. Ik heb aangegeven dat ik blij ben met de stappen die het kabinet zet op het gebied van de boeren en de supermarkten. Ik ben ervan overtuigd dat het op veel meer punten het geval is en dat we daar ook iets aan zouden moeten doen, om onze kleine ondernemers gewoon te beschermen. Want die grote ondernemers gooien hun volle gewicht ertegenaan en die kleine ondernemers mogen niet samenwerken. Daarbij zou concurrentie goed zijn, zegt de Staatssecretaris, maar in dit geval is het gewoon oneerlijke concurrentie. Daarom heb ik in de eerste termijn dus al een VAO aangevraagd, om ook te vragen naar een onderzoek om te kijken in welke sectoren dit nog meer speelt.

Dank.

De voorzitter:

Dank u wel. Mevrouw Bromet, GroenLinks.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Voorzitter, heel kort. We zijn hier nog niet mee klaar. Dit wordt nog vervolgd.

De **voorzitter**:

Dat kwam er bepaald dreigend uit! Dan kijken we naar de heer Moorlag, Partij van de Arbeid.

De heer **Moorlag** (PvdA):

Voorzitter. De Staatssecretaris heeft in de afgelopen tijd een aantal goede stappen gezet, maar dat neemt niet weg dat ik het jammer vind dat een aantal naar mijn smaak goede suggesties die hier zijn gedaan, niet worden gehonoreerd. Dan is toch een beetje het klassieke Groningse spreekwoord van toepassing: lege bakken, knorrige swienen. Ik vind dat u wat weinig te bieden heeft, terwijl er naar mijn smaak wel twee steekhoudende punten zijn.

Wat betreft die laagdrempelige geschilbeslechting pleit ik er niet direct voor dat dat bij wet geregeld moet worden, maar het is wat mij betreft gewoon een last resort. Ik zou het waarderen als de Staatssecretaris zich wel gaat inspannen om te bezien of dat bewerkstelligd kan worden. De weg van overleg met de vertegenwoordigers van franchisegevers en -nemers zou bijvoorbeeld bewandeld kunnen worden.

Het tweede betreft die oneerlijke handelspraktijken en het verkrijgen van een oneerlijk concurrentievoordeel door het niet naleven van wetten. Dat steekt mij wel. Dat is ook voor bonafide ondernemers niet plezierig. De Staatssecretaris heeft gelijk dat er voor een aantal typen overtredingen vormen van toezicht zijn. Dat neemt niet weg dat dat niet altijd adequaat is. Oost-Europeanen kunnen natuurlijk naar de rechter gaan en zeggen: ik behoort te vallen onder een bepaalde cao maar dat doen ze niet. De inspectie sociale zekerheid toetst niet op cao's maar wel op uitsluitel van het minimumloon. Bij milieuvergrijpen is de pakkans soms heel klein. Ik zou het toch wel op prijs stellen als de Staatssecretaris met iets meer dan een lui oog wil gaan kijken naar het wegnemen van dat oneerlijke concurrentievoordeel dat wordt behaald door het niet naleven van wetten en regels. De samenleving wordt er ook alleen maar beter van als je dat ook via mededingingsrechtelijke weg aan zou kunnen pakken.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Moorlag. Ik kijk even rechts van mij. Kunnen we al gelijk door, Staatssecretaris?

Staatssecretaris **Keijzer**:

Ja, volgens mij wel, want er is uiteindelijk maar één vraag aan mij gesteld, namelijk over het delen van best practices op het gebied van aanbesteden. Die vraag is gesteld door de heer Wörsdörfer. Dat is natuurlijk juist wat we met elkaar doen. Dat is ook een van de dingen die de aanjager doet, namelijk zorgen dat die informatie ook elders terecht komt. Ook mijn collega Stientje van Veldhoven is heel actief op het gebied van duurzaam aanbesteden. Dus daar gebeurt ook best het een en het ander.

Tot slot herhaalt de heer Moorlag de vraag die hij ook in eerste termijn aan mij gesteld heeft en waar ik ook in eerste termijn antwoord op heb gegeven. Om er een ander spreekwoord tegenaan te zetten: de heer Moorlag heeft het over lege bakken en hongerige varkens – ik vertaal het maar even gewoon zoals wij dat in onze omgeving zeggen – maar misschien is de kwestie hier meer dat de heer Moorlag de hond in de pot vindt. Vanuit het kabinet gebeuren namelijk al zo veel goede dingen dat daar misschien ook tevredenheid over kan zijn.

Dank u, voorzitter.

De voorzitter:

Voordat je het weet heb je «overdaad schaadt», en zo kunnen we nog wel even doorgaan. Meneer Moorlag.

De heer Moorlag (PvdA):

Het goede wordt gewaardeerd, maar het nog betere wil ik ook graag waarderen. Op het eerste punt is het duidelijk. De Staatssecretaris heeft een genuanceerd driedelig antwoord: njet, njet, njet. Over het tweede punt heb ik gevraagd of ze toch nog eens langs de weg van overleg met de franchisegevers en -nemers wil kijken of die laagdrempelige geschilvoorziening getroffen kan worden. Daar heeft ze geen antwoord op gegeven.

Staatssecretaris Keijzer:

Ik heb tegen zowel de franchisegevers als de franchisenemers gezegd dat ik bezig ben met wetgeving maar dat niets hen verbiedt om toch alsnog met elkaar tot goede ideeën te komen. Het idee van een laagdrempelige geschilbeslechting is heel interessant. Dat kan ongelofelijk helpen in het voorkomen van juridificeren van conflicten, maar daarvoor heb je er wel twee nodig. Daar moet de liefde dus echt van twee kanten komen. Dat is niet iets wat ik kan opleggen.

De voorzitter:

Mevrouw Bromet zei al «hier is het laatste woord nog niet over gesproken» of iets vergelijkbaars. Dan komen we aan het eind van dit overleg. We hebben geen officiële toezeggingen kunnen ontdekken. We zijn ook ruim voor de tijd klaar. Laten we dat voortaan zo houden bij al deze overleggen. Mijn zegen heeft het, om nog maar weer eens een volgend gezegde te gebruiken. Dank, Staatssecretaris, en uiteraard uw ondersteuning. Dank ook aan de Kamerleden, de griffier, de mensen op de publieke tribune. Er is een VAO aangevraagd. Dat zal worden ingepland. Nogmaals dank aan de mensen op de publieke tribune – in groten getale voor deze commissie, mag ik wel zeggen – en aan de mensen thuis.

Sluiting 15.32 uur.